

Arnošt Goldflam

ŽENY A PANENKY

Jak by to bylo krásné, stát se jednou paní svého vlastního těla a dělat jen to, co se zachce.

Režie: Viktorie Čermáková
Scéna a kostýmy: Jana Preková
Hudba: Jan Kučera
Dramaturgie: Tomáš Vůjtek
Inspice: Vojtěch Orenič
Text sleduje: Kamila Holaňová

Osoby a obsazení:

Žena 1, dítě, co si hraje s panenkami.....Tereza Dočkalová
Žena 2, školačka v pubertě, její sestra.....Zuzana Truplová
Žena 3, jejich matka.....Petra Kocmanová
Žena 4, matka matky a babička dětí.....Alena Sasínová-Polarczyk
Žena 5, prababička.....Dana Fialková, j. h.
Panenka.....Tereza Cisovská
Ďábelská šelma.....Vojtěch Orenič, j. h.

Premiéra v sobotu 6. dubna 2013 v 18.30 hodin

Autorské curriculum vitae

Můj otec ing. Otto Goldflam se narodil ve Vídni, ve středostavovské rodině s dominantní matkou a submisivním otcem. Měl osm sourozenců, kteří vesměs i se svými rodinami zahynuli ve válce, v koncentračních táborech. Otec a několik jeho bratrů však válku přežili, byli sice vypravení tzv. Niskotransportem do koncentračního tábora v Polsku, pak zahrnutí přes hranice do tehdejšího SSSR a tam posléze zařazeni do čsl. jednotky pod velením gen. L. Svobody. U Lvova, v Sokalu se seznámil s mou maminkou, která se po válce se svou matkou a sestrou přestěhovala do ČSR za poměrně složitých okolností a v r. 1946 jsem se narodil já, Arnošt Goldflam. Mému otci bylo již 47 let, mé mamince Soni 31 let. Můj otec trval na patriarchálním uspořádání rodiny, byl jejím neomezeným vládcem a netrpěl žádné vzpoury. Byl technikem, inženýrem a uznávaným odborníkem, typický příklad Žida, v podstatě asimilovaného a zakořeněného ve společnosti rakousko - německého prostředí i způsobu života. Má maminka byla zase vychována v rodině, v podstatě ortodoxně židovské, na východě Polska. Byl v tom určitý rozpor, nicméně rodina držela pohromadě, doma se mluvilo

česky - jakž takž - a já jsem vyrůstal v podstatě jako jedináček, i když jsem měl nevlastní sestru, Zosiu, která u nás byla jen občas. Takže jsem vyrůstal v prostředí českém, s židovskými, polskými, rakouskými vlivy, v podstatě tak trochu mimo dobu, mimo čas a prostor, víceméně ve svém světě a domově.

Sotva jsem se naučil číst, stal jsem se vášnivým čtenářem, čítal jsem 1-2 knihy denně, bez výběru. Také jsem nadšeně kreslil vše, co jsem viděl a hlavně četl. Myslím, že jsem byl i družným hochem, pokud byla příležitost přijít mezi děti, také jsem rád sportoval, bez velkých výsledků, ovšem. Tak jsem vyrůstal až do 17 let, kdy mi těsně před maturitou zemřela maminka. Jakž takž jsem odmaturoval a dle rodinné tradice jsem šel studovat medicínu. Ztroskotat jsem brzy na chemii a fyzice. Stal jsem se pak dělníkem ve slévárně, ve skladech brněnského výstaviště, pak cenovým referentem v Královopolské-IDZ, napřed pomocným, pak dokonce i samostatným v Cheposu. Přitom jsem se osamostatnil, opustil jsem domácnost otce, který se znovu oženil a celou tu dobu jsem se vedle mé oblíbené četby věnoval taky výtvarnému umění, později dokonce tak trochu poloprofesionálně. Též jsem byl jedním z údů tzv. Brněnské Bohémy, sdružení přátel s uměleckými ambicemi, tak trochu tvůrčí a též zčásti mystifikující brněnskou veřejnost, malinko i provokativní. Stýkal jsem se též s divadelníky, hlavně z řad amatérů a z Provázku, čili z hnutí progresivnějších a studiových divadel, čemuž mé srdce patří dodneška, i když jsem vícekrát pracoval i v divadlech velkých a tradičnějšího typu. Inspirován uměleckým prostředím jsem se přihlásil ke studiu činoherní režie na JAMU, kam jsem byl kupodivu přijat a školu jsem též vystudoval a posléze i absolvoval. Během studia jsem hodně spolupracoval s Husou (tehdy Divadlo na Provázku), hrál jsem tam malé role a učil se od tamních režisérů a herců, byla to moje paralelní škola. Svou poetiku a jazyk jsem nacházel a snad i našel v Hanáckém divadle, později Hadivadle, ve zdůraznění principu divadla nepravidelného, autorského, studiového a tzv. hledajícího, experimentálního. Bylo to divadlo tématu, metaforické, obrazové, tragikomické a tak trochu groteskní. Sám jsem také začal psát divadelní texty, které jsem pak i inscenoval a hrával jsem - i velké role - v inscenacích kolegy S. Vály, někdy i ve svých, ovšem zde jen menší. Dohromady, až po dnešek, jsem napsal asi 50 textů, z toho cca 25 původních her a asi 25 dramatizací, adaptací. V Hadivadle jsem byl od roku 1978 do roku 93 zaměstnán, pak jsem s ním spolupracoval, zpočátku trvale, posléze občas, už jen náhodně. Spolupracuji též průběžně s divadlem Archa (Sladký Theresienstadt, Masochista, Voyeur, Maniak). Hostoval jsem od té doby v různých divadlech, nejraději tam, kde se naskytla možnost kontinuální práce. Tak jsem mohl být u začátků Dejvického divadla, posléze Divadla v Dlouhé, Divadla Komedie, Nablízko, "Sedm a půlky", několik let jsem se velmi rád, na popud V. Morávka, podílel na práci hradeckého Klicperova divadla. Hostoval jsem též občas v pražském i brněnském Nár. divadle, ve Studiu Y, v Divadle Na zábradlí atd. Několik režii jsem měl také v Rakousku, Německu a Polsku. Několik let se věnuji též próze a dětské literatuře. Vyšlo mi již několik knih her, povídek a pohádek, dostal jsem též ocenění Magnesia Litera 2005 za nejlepší dětskou knihu. Moje divadelní práce byla také vícekrát oceněna (Cena A. Radoka za hru, cena v soutěži o hru pro Nár. divadlo v Praze, ceny Litfondu za hry nebo inscenace, přední místa v anketách, různé nominace atp.) Napsal jsem také dvě operní libreta, několik rozhlasových her (cena na Prix Bohemia) a několik film. a TV scénářů, z nichž některé jsem též realizoval (Cena Křepelek, Prix non pereant atd.). Hrál jsem v mnoha filmech i TV realizacích, uváděl též vlastní pořad s obecně kulturní tematikou Za-(Ve, Mezi...) dveřmi je A.G.

Po roce 1989 jsem též byl přizván k pedagogické práci na JAMU. Mělo to jakousi logiku, protože jsem předtím vedl řadu workshopů UKVČ i jiných. Od té doby v atelieru s prof. Kovalčukem vyučuji režii a mám též seminář autorské tvorby na JAMU a taky na Lit. Akad. Jos Škvoreckého v Praze. V obou oborech se mohu pochlubit zdatnými a úspěšnými

absolventy. Žiji v Brně i v Praze, nyní více v Praze. Jsem ženat, mám dospělou dceru a dvě malé děti. Moje paní je scénografka a výtvarnice Petra Goldflamová Štětinová a je na mě hodná, zatím, a děti také.

<http://blog.aktualne.cz/blogy/arnost-goldflam.php>

Nestárnoucí přítel světa Arnošt Goldflam

V několika rozhovorech se Arnošt Goldflam svěřil, že se mu zdá, že nijak moc nedozrál a že je mu spíše vlastní určitá dětinskost a hravost. Jako by se u něj takto projevoval jeho neuzavřený vztah s milovanou maminkou, která odešla, jak hezky Goldflam říká, „dříve, než měla.“ Citově založená maminka, která milovala hudbu a literaturu, byla protikladem pragmaticky založeného a velmi přísného otce. To se také projevilo na dvojpolovosti domácí výchovy. Na jedné straně laskavá a shovívavá, to když bylo dopoledne a v bytě vládly maminka s babičkou, na druhé straně přísná a zásadová, to když se odpoledne otec vrátil z práce. Těžké roky prožily obě ženy za války, kdy se poblíž Lvova schovávaly u jedné rodiny v úkrytu za skříní, a jejich vzpomínky formovaly Goldflamovo dětství a dospívání. Babička, která zpočátku neuměla česky a mluvila jen polsky a jidiš, uměla také poutavě vyprávět strašidelné příběhy, které si sama vymýšlela. Snad tady můžeme hledat i první podněty k pozdější autorově literární tvorbě. Faktem je, že obě ženy se staly inspirací k mnoha povídkám i hrám. Zejména to platí o postavě maminky, pro niž si přichází smrt, která „bere maminku ze života“. Toto téma se objevuje i v Ženách a panenkách, je zde však zajímavě variováno.

Žena 4 Ne, ne, maminko, já tě nepustím. Nenechám tě umřít. Já vím, že to chceš, už by na to byl i čas, ale já ti to nedovolím. Jak uvidím, že polevuješ, hned se zvednu a budu ti dodávat sil. (předvádí)...Nechceš nebo nemůžeš třeba chodit? Neboj se, já ti pomůžu! Zvednu tě, budu tě podpírat a posunovat ti nohy, podstrčím ti židličku, ty se chytíš, opřeš se a ono to půjde. Za týden, měsíc nebo rok budeš zase běhat. Já nespěchám, mám času dost. Se vším můžou být potíže. Třeba s jídlem. Nemůžeš to pokousat za jedenkrát? Já budu u tebe sedět a budu tě krmit! No, tady je lžička, vezmi to do pusy, kousej, žmoulej, navlhčuj, změkčuj a polykej. A pak další sousto. Nebo ti to předžvýkám, pak vyplivnu na lžičku a ty to jenom polkneš. Ono to půjde, jen se neboj, od toho jsem já tady abych ti pomohla, abych ti splatila to, co tys musela vytrpět pro mě. Celé to utrpení, to já ti beze zbytku vrátím, jen ty se neboj, nic nezůstane nesplaceno. Na konci musí být účet čistý jako Ježíškova košilka.

Smrt zde nemá nejmenší šanci; je vytěsněna laskavě agresivním, a přitom despotickým výpadem, který nedovolí žádné vnější síle (ani té metafyzické) nabourat zavedený životní řád. V rozhodné dikci této ženské postavy paradoxně rezonuje otec – patriarcha Goldflamova dětství. Na rozdíl od něj však Arnošt Goldflam své děti nevychovává nijak přísně a snaží se o kamarádský vztah. Je šťasten, když se jako rovnocenný partner může účastnit jejich her. A o tom, že si s dětmi opravdu rozumí, svědčí i úspěch jeho pohádkových knížek. Prvotina Tatínek není k zahazení dokonce v roce 2005 získala cenu Magnesia Litera za nejlepší knihu pro děti. Skoro by se chtělo věřit, že Arnošt Goldflam není jen jejich dobrý kamarád, ale svým způsobem je stále jedním z nich. Napovídá tomu i jeho skromné přiznání v rozhovoru pro divadelní noviny, když vzpomíná na jednu ze svých oblíbených básní, kterou napsal Franz Werfel:

„Píše v ní o sobě. O tom, jak jako malý chodil po ulici, zdravil sousedy a vzhlížel k nim. Dnes, když jde po ulici, lidé zdraví jeho, ale v něm pořád zůstává ten malý chlapeček, a tak se jim klaní k zemi. Ne že bych se chtěl srovnávat s někým tak velkým, jako je Franz Werfel. To jenom naše rozpaky jsou stejné, když kráčím po ulici a někdo mě náhodou pozdraví.“

host.divadlo.cz/noviny/archiv/2002/cislo14/rozhovor.html

Franz Werfel

Přítel světa neumí stárnout
Já v mládí takový měl zvyk:
Když přešel někdo ze starších,
kdo vůbec všimnout ráčil si mě,
smekl jsem až u samé země.
V tom pozdravu má rmutná bytost
hlásala pokání i lítost,
neboť on kráčet v klidné pýše,
a já byl jenom tlak, tlak výše,
jenž užíral se ctižádostí,
chtěl slávu života i pocty
pro dílo, zatím sen a cíl,
které jsem sobě nevěřil.
Přinesla léta jiné mravy,
často mě druzí první zdraví
a – nepříliš tím překvapen –
na pozdrav lehce kývnu jen.
Jak málo ale změnilo se!
Zavřu-li oči, zdravím posté,
pokorně, až u samé země,
své věčně nedosažitelné.

Přeložila Hana Žantovská